

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน

หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา

นางสาวบุญเรือน พิมพ์ปूरู

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN...

คำนำ

ตามที่รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการบริหารประเทศซึ่งมีนโยบายมากมายที่รัฐจะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ หนึ่งในนโยบายนั้นก็คือนโยบายกองทุนเงินล้าน รัฐจะจัดสรรเงินเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนระดับเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ เสริมและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

จากการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้าน ๆ ละ 1 ล้านบาท รัฐบาลต้องการให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถและการแก้ไขปัญหาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในระดับรากหญ้าทั่วประเทศ

บทคัดย่อ

บุญเรือน พิมพ์ปัฐ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโคน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรชุน ไชยเสนะ, 40 หน้า

ISBN

ผลการประเมิน เป็นโครงการที่ดีเพราะทำให้ประชาชนที่ยากจนมีโอกาส สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับตนเองแม้ว่าจะเป็นระยะสั้น ๆ ก็ตาม กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายทางการเมืองที่มุ่ง กระตุ้นเศรษฐกิจจากระดับรากหญ้าของประเทศให้พึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางแก้ไขปัญหาปากท้องของ ประชาชนในภาวะวิกฤต คือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การระดมเงินทุน โดยการให้ประชาชนกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อประกอบอาชีพ และพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือที่ เรียกว่าการระดมสมอง การแสวงหาความร่วมมือ รวมถึงการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน ประโยชน์ขององค์กร ซึ่งก็คือประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง รัฐมีบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น

บทสรุปของกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโคน มองโดยภาพรวมพอจะทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่จะพอใจต่อเงินกองทุน เพราะดอกเบี้ยต่ำและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในหมู่บ้านทุ่งกระโคนนี้ประชาชนจะร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันรักษาผลประโยชน์ใน หลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องใหญ่ ๆ อาทิ เช่น

- วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม
- การประกอบอาชีพในการทำมาหากินในลักษณะ เศรษฐกิจแบบพอเพียง
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่นการอนุรักษ์ลำคลองบริบูรณ์

ทัศนคติและความเข้าใจของประชาชนในการคิดเห็นเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนเข้าใจว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นการสร้างโอกาส กระจายรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับประชาชน และหวังผล ถึงการทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น รวมทั้งต้องการให้เงินกองทุนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายใน ของแต่ละหมู่บ้าน

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา...*พิมพ์ปัฐ*...

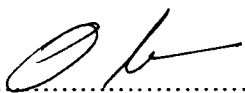
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...*อรชุน ไชยเสนะ*...

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา...*ดร.อรชุน ไชยเสนะ*...

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการ
ประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(ผศ.ดร.อรชุน ไชยเสนะ)

กรรมการสอบ

.....

(นายอาทิตย์ ภูณศรีสุข)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการ
จัดการและประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ... เดือน พ.ศ.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรชุน ไชยเสนะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- คุณอาทิตย์ คุณศรีสุข อาจารย์นิเทศก์
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- อาจารย์ณรงค์ ทวีสิทธิเดช อาจารย์สมบูรณ์ ศิริปรุ โรงเรียนบ้านทุ่งกระโดน คุณธีรเชษฐ์ เทพบาล หัวหน้าสถานีอนามัยทุ่งกระโดน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- คุณนงนุช สิริการ ประธานกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- ผู้ใหญ่สมร ตาลพลกรัง ผู้ใหญ่บ้านทุ่งกระโดน
- ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้านทุ่งกระโดนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก และให้ความอนุเคราะห์

ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

บุญเรือน พิมพ์ปรุ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
หน้าอำนวยการ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	3
4. วิธีการดำเนินงาน	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	4
บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์	5
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	6
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
4. หลักการประเมินโครงการเพื่อประสิทธิภาพ แบบ CIPP Model	8
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการและประเมินโครงการ	9
1. วิธีการประเมินโครงการ	9
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	12

	หน้า
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	13
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	13
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	15
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	17
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	18
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	18
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	21
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	24
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	27
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	27
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	29
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	29
2. วิธีการดำเนินการ	29
3. ผลการดำเนินการ	29
4. อภิปรายผล	30
5. ข้อเสนอแนะ	31
ภาคผนวก	33
บรรณานุกรม	39

1. ประชาคมระดับตำบล

2. ประชาคมระดับหมู่บ้าน

3. สถานีอนามัยทุ่งกระโดน

4. การร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาท้องถิ่นของชาวบ้านทุ่งกระโดน

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่าชุมชนท้องถิ่นของไทยส่วนมากขาดความเข้มแข็งหรือไม่ยั่งยืน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งยั่งยืนได้ต้องให้ประชาชนมีโอกาสที่เท่าเทียมในการดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมกันคิดร่วมวางแผนร่วมดำเนินงาน ร่วมปฏิบัติจนถึงร่วมประเมินผล ในสภาพการณ์ของสังคมไทยกลับไม่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วม รวมทั้งการวางแผนพัฒนาต่าง ๆ ก็ถูกกำหนดจากส่วนกลาง, ภาครัฐบาล แต่ในกระแสปัจจุบันรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิแห่งความเท่าเทียม สิทธิการมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่ากระบวนการเหล่านี้จะเป็นไปอย่างแข็งขัน แต่ก็ทำให้ประชาชนเริ่มตื่นตัวในการที่จะรับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมนี้ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืน ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทุกวันนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากลุ่มของชุมชนใดที่เกิดขึ้นเองจากความต้องการของประชาชนเป็นผู้ผลักดันและดำเนินการเอง มักจะประสบความสำเร็จ แต่กลุ่มใดที่รัฐเข้าไปดำเนินการโดยประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดศรัทธาที่จะดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม ก็มักจะประสบความล้มเหลว

กองทุนเงินล้านเป็นนโยบายหลักอีกนโยบายหนึ่งของรัฐบาลซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ขานรับนโยบายนี้ด้วยความยินดีและเต็มใจเป็นอย่างยิ่งเพียงเพื่อหวังว่าอาจจะช่วยฟื้นฟูสภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเกิดขึ้นตามนโยบายหาเสียงก่อนการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท ในลักษณะเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างงาน สร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมถึงครัวเรือน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนกันเอง

กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต.สีมูม อ. เมือง จ. นครราชสีมา ก่อนจะมีการจัดตั้ง และเป็นการสนองตอบนโยบายของรัฐบาล ได้มีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะ ๆ จนกระทั่งมีการจัดประชุมเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยเชิญชาวบ้านให้ร่วมประชุมอย่างน้อยหลังคาเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยจะต้องมีครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมพร้อมทั้งคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินงานในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

โดยที่ประชุมได้มีมติเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวน 15 คน แบ่งเป็นชาย 7 คน หญิง 8 คน เป็นกรรมการกองทุนเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

จากความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา ที่ได้จัดตั้งกองทุนเสร็จแล้ว รวมทั้งได้รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้วเพื่อจะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงได้มีการประเมินกองทุนหมู่บ้านฯ โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในรูปแบบ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง และเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ของบ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา
- 3) เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดน และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) เพื่อต้องการทราบข้อมูล ปัญหา การดำเนินงาน แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- 5) เพื่อให้รู้ถึงศักยภาพของหมู่บ้านทุ่งกระโดน รู้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาคือไป
- 6) เพื่อให้รู้สถานภาพ/สถานการณ์/สภาวะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- 7) ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับหมู่บ้านทุ่งกระโดนจะได้ถูกนำมาใช้เพื่อการวางแผนในการวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 8) เพื่อให้เข้าใจกระบวนการที่มีส่วนร่วมและกลไกที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์หรือสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์กระบวนการสร้างทางสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนและสังคมที่มนุษย์อยู่ เช่น ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม เจตคติ ลักษณะนิสัย ความสนใจ การปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพี โมเดล” (CIPP Model) (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน 2545 : 48) กองทุนหมู่บ้านถือได้ว่าเป็นหนึ่งหน่วยย่อยระบบ (A Subsystem Unit) ของหน่วยย่อยระบบชุมชนท้องถิ่น หน่วยย่อยระบบกองทุนหมู่บ้านย่อมต้องทำหน้าที่เคียงข้างและประสานเชื่อมโยงก้าวไปพร้อมกับหน่วยย่อยระบบอื่น ๆ เช่น หน่วยย่อยระบบการปกครอง หน่วยย่อยระบบการทำอาชีพ หน่วยย่อยระบบการนับถือศาสนา ฯลฯ เพื่อร่วมกันสร้างให้บรรลุผลผลิต (Output) โดยรวมหน่วยย่อยระบบชุมชนท้องถิ่น หน่วยย่อยระบบกองทุนหมู่บ้านยังมีหน่วยย่อยระบบย่อย ๆ อีก ได้แก่ สมาชิกและผู้ดูแลแต่ละรายซึ่งย่อมต้องช่วยกันสร้างความเจริญและความเข้มแข็งให้แก่กองทุนโดยมีอักษรย่อดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

4. วิธีการดำเนินการ

- การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

 - 1) ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 2) ใช้ซีพี โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 3) ทำการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านทุ้งกระโดน จากแหล่งต่าง ๆ เช่น จปฐ. การสัมภาษณ์ การสังเกต คำบอกเล่าของผู้อาวุโส
 - 4) ศึกษากระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนฯ และแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ้งกระโดน
 - 5) จัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
 - 6) จัดกิจกรรมสำหรับสมาชิกกองทุนตามโครงการที่เสนอขออยู่เงินเพื่อต้องการทราบถึงศักยภาพของหมู่บ้านทุ้งกระโดน
 - 7) เก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบรายงาน (บร. ต่าง ๆ)
 - 8) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปการประมวลผลโครงการ

9) การเขียนรายงานการประเมินโครงการในรูปแบบของสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

- ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

- 1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา
- 2) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา
- 3) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน ของบ้านทุ่งกระโดน
- 4) ได้ทราบถึงข้อมูลและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดตั้งกองทุน นโยบาย และการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน

บทที่ 2

ปริทรรศน์ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความนำ

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบในการวางนโยบาย และแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นนโยบายหาเสียงก่อนการเลือกตั้ง (6 ม.ค. 2544) ของพรรคไทยรักไทย ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจน ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติคือ เป็นการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเอง เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม รวมทั้งกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การเสริมสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนสิบห้าคนประกอบด้วยกรรมการ ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก ซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน หลักเกณฑ์และวิธีการ ในการคัดเลือกกรรมการกองทุนนั้นให้คณะกรรมการกองทุนออกข้อบังคับกองทุนตามมติของที่ประชุมสมาชิก

ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน สำหรับใช้ดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุงกระโคน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา ว่าด้วยระเบียบและข้อบังคับคณะกรรมการ การจัดตั้งและบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน ได้กล่าวถึง

- 1) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน
- 2) แหล่งที่มาของเงินทุน
- 3) คุณสมบัติของสมาชิก
- 4) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 5) สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก
- 6) ประเภทการกู้ยืม
- 7) การอนุมัติเงินกู้ ลักษณะโครงการ วงเงินกู้และหลักประกันเงินกู้
- 8) การชำระเงินกู้และอัตราดอกเบี้ย

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม ที่ประชุมสมาชิกตกลงหลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการฯ ตามขั้นตอนที่สมาชิกเห็นชอบและลงมติ เสนอรายชื่อกรรมการเพื่อให้ประชาชนเลือกสรรซึ่งเป็นไปด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม

เตรียมระเบียบบริหารกองทุนหมู่บ้านจัดเวทีชาวบ้านให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล ขอร่างและปรับระเบียบให้สอดคล้องกับกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกทั้งหมดให้ความเห็นชอบระเบียบกองทุนหมู่บ้านการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกที่ต้องการกู้ยืมเงิน ต้องยื่นคำขอกู้เงินโดยระบุวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมอย่างชัดเจน และยื่นต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกขอกู้เงินได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท หากต้องการกู้มากกว่านี้ ต้องส่งคำขอกู้เข้าสู่เวทีการพิจารณาของหมู่บ้าน ในขั้นนี้วงเงินสูงสุดไม่เกิน 50,000 บาทในกรณีที่ผู้กู้มิได้ดำเนินงานตามแผนงานหรือวัตถุประสงค์ที่ให้ไว้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ทันที

กองทุนเงินล้านคือเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ หรืออีกแง่มุมหนึ่งก็คือเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน แต่สำหรับมุมมองทางการเมืองความหมายก็คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและบูรณาการโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก พร้อมทั้งหวังผลระยะยาวกับการกลับมาเข้าพรรค นโยบายการหาเสียงที่เข้าถึงใจของคนจนเช่นนี้มีความหมายต่อชีวิตของพวกเขาอย่างยิ่งเพราะเป็นการสร้างโอกาสให้กับคนจนคนธรรมดาสามัญสามารถได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงอย่างมีสิทธิเท่าเทียมกันเกิดมิติใหม่ของการแลกเปลี่ยนความรู้ เกิดการประสานงานและเกิดมิตรไมตรีเกื้อกูลต่อกัน

จากการสำรวจสอบถามเกี่ยวกับกองทุนเงินล้านของประชาชน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัดควรให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและน่าจะให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์การกู้เงิน แม้ว่าเจตนาของรัฐบาลต้องการให้เกิดการหมุนเวียนแต่อาจไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้กู้และอาจเป็นกับดักแก่ผู้กู้ที่ต้องหันไปพึ่งเงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้คืนกองทุนเพราะเกรงว่าจะเสียสัจจะ อีกประการหนึ่งคือวงเงินที่กำหนดให้ผู้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท แต่ถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการบริการสาธารณะและสร้างรายได้หมุนเวียนให้ชุมชนเป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน เช่นชาวบ้านคิดแก้ไขปัญหาของตนเองโดยการจัดทำโครงการประปาหมู่บ้านเพื่อจัดเก็บรายได้เป็นกองทุน

สาธารณะและสร้างรายได้หมุนเวียนให้ชุมชนเป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน เช่นชาวบ้านคิดแก้ไข ปัญหาของตนเอง โดยการจัดทำโครงการประปาหมู่บ้านเพื่อจัดเก็บรายได้เป็นกองทุนประปาหมู่บ้าน ให้ทุกคนในชุมชนกลายเป็นกองทุนประปาหมู่บ้านอีกกองทุนหนึ่งขึ้นมา แต่ระเบียบดังกล่าวไม่เปิด ทางให้ ข้อเท็จจริงคือผู้ออกแบบต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็ก ๆ มากมายในชุมชนแต่โอกาสการคืน เงินจะยากเพราะชุมชนขาดอำนาจซื้อ หากนำไปประกอบอาชีพ โอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่าย รวมทั้งแหล่งเงินนอกระบบอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะกลับมาบีบคั้นอีกที

หากรัฐบาลไม่หามาตรการรองรับในทุก ๆ ด้านเพื่อป้องกันหนี้สูญ ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าเงินล้านนี้รัฐบาลต้องการให้ชาวบ้านอยู่แล้วหากสูญก็ไม่ส่งผลอะไรเพราะเป็นเงินใน มาตรการเดียวกับเงินมีชาชาวต่างชาติแต่ที่มาเป็นเงินกู้ในประเทศเท่านั้น (กู้อาจากรธนาคารออมสินที่ เป็นเงินเด็ก) อย่างไรก็ตามคงต้องลองดำเนินการไประยะหนึ่ง แต่ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วม และการ ตรวจสอบสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากการคาดหมายกันว่าผู้ได้กู้ออกแรกได้เงินแล้วไม่คืน เงิน โดยถือปรัชญาเดียวกับผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “ไม่โกง ไม่หนี แต่ไม่มีให้”

4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพแบบ CIPP Model ได้พบในตำราเอกสาร ดังนี้

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล” ใน หนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) ดังนี้ การประเมินใน ทัศนะของสตีฟเฟลมมิง เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ใน การตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่แบบจำลองชิพจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลสำเร็จของโครงการ

บทที่ 3

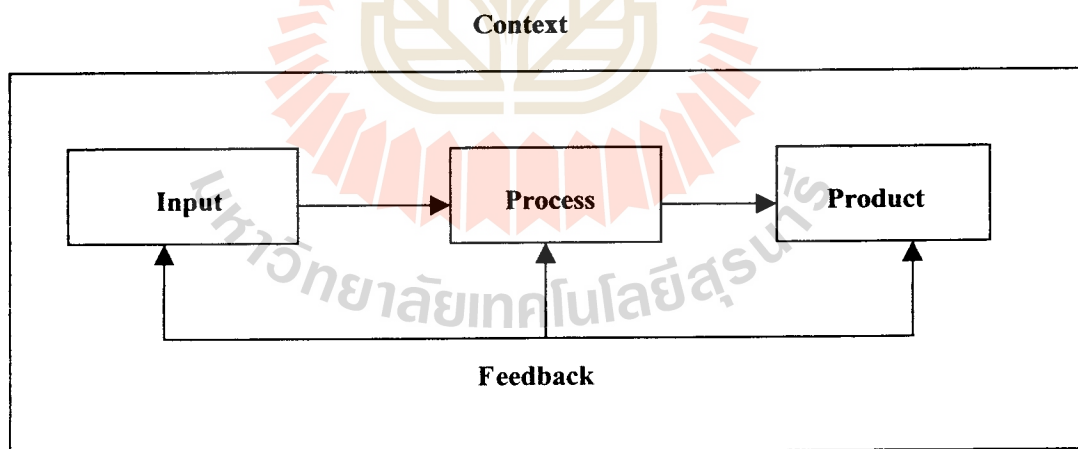
วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ความนำ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันภายใต้การนำของ ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ถือเป็นนโยบายหลักและเร่งด่วนอีกนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลต้องการฟื้นฟูฐานรากของเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง และเป็นแนวคิดที่จะสร้างงานสร้างรายได้ให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยการสนับสนุนทางการเงินให้เป็นทุนสำรองโดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมถือเป็นการเสริมสร้างการกระจายรายได้ กระจายโอกาส แก่ชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว รัฐบาลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่าการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจะดีขึ้นกว่าเดิม และต้องการเรียนรู้ศักยภาพของหมู่บ้าน ระบุปัญหาที่แท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินในเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลอง (Model) เพื่อใช้ในการประเมินสำหรับการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ประยุกต์แนวคิดและรูปแบบ “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภูมิระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (ระบบ A)

Input (ปัจจัยนำเข้า)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น - เงิน 1 ล้านบาท รัฐบาลจัดสรรให้ทุกหมู่บ้าน - คณะกรรมการหมู่บ้าน ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ - เงินที่ผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนกู้
Process (กระบวนการ)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - การคัดเลือกผู้กู้ - การแนะนำวิธีทำธุรกิจ - การรับชำระหนี้ - การทำบัญชี - การช่วยหาตลาด
Product (ผลผลิต)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้กู้ได้ - ยอดเงินกู้ - กองทุนสะสม - ชื่อเสียงของชุมชน

ระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B)

Input (ปัจจัยนำเข้า)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - เงินที่กู้มาได้ - เงินอื่นๆ - สถานที่ และวัตถุดิบ - เทคนิควิธีทำงาน - กำลังงาน
Process (กระบวนการ)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - การทำกิจกรรมธุรกิจ - การหาตลาดที่ดี - การหาวัตถุดิบที่ดี - การทำบัญชี - การวิเคราะห์ประเมิน
Product (ผลผลิต)	เช่น	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้เป็นเงิน - ผลเป็นสิ่งของ - ผลเป็นชื่อเสียง - ผลเป็นความพอใจ

ทั้งระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (ระบบ A) และระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B) จะอยู่ภายใต้บริบท (C) เดียวกัน อาทิ เช่น สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (ระบบ A) จะมีผลกระทบ ดังนี้

- 1) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) อาทิ เช่น
 - จำนวนผู้กู้ที่ได้
 - จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - การขยายกิจการของผู้กู้
 - การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 2) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) อาทิ เช่น
 - กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
 - ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B) จะมีผลกระทบดังนี้

- 1) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) อาทิ เช่น
 - รายได้เป็นเงิน ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - ผู้กู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 2) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) อาทิ เช่น
 - ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 - ผู้กู้มีศักยภาพมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป โดยภาพรวมของระบบ A และ ระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 ระบบ เพราะระบบ A จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากระบบ B กล่าวคือ ถ้าระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จเงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะถูกส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนคิดและมากพอ ระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ของการวิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) ประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนและขอกู้เงินจากกองทุน จำนวน 64 คน
- 2) ประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนแต่ไม่ขอกู้เงินกองทุน จำนวน 11 คน
- 3) ประชากรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่

- กลุ่มอาชีพทำนา ปลูกผัก	จำนวน 15 คน	(ทำโครงการเสนอกู้ จำนวน 26 คน)
- กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา	จำนวน 8 คน	(ทำโครงการเสนอกู้ จำนวน 14 คน)
-กลุ่มอาชีพเลี้ยงหมู	จำนวน 3 คน	(ทำโครงการเสนอกู้ จำนวน 7 คน)
-กลุ่มอาชีพค้าขาย	จำนวน 4 คน	(ทำโครงการเสนอกู้ จำนวน 9 คน)
-กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	จำนวน 4 คน	(ทำโครงการเสนอกู้ จำนวน 8 คน)
-กลุ่มสมาชิกไม่กู้เงินกองทุน	จำนวน 6 คน	(จากสมาชิกที่ไม่กู้เงินจำนวน 11 คน)
-กลุ่มไม่เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน 30 คน	(จากประชาชนทั่วไป จำนวน 60 คน)

หน่วยในการวิเคราะห์ที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ

- 1) ชุมชน ครัวเรือนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในหลาย ๆ ด้าน เช่น สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2) กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนและศักยภาพของสมาชิกในความรับผิดชอบในการชำระคืนเงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญา (31 ต.ค. 2545)

การเลือกผู้ให้ข้อมูลจะเป็นประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม

อ. เมือง จ. นครราชสีมา ที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน อายุระหว่าง 18-65 ปี

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้

ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (ระบบ A) และตัวชี้วัดของหน่วย ระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B) ได้แก่

- ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- ตัวชี้วัดกระบวนการ(Process Indicator)
- ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

- 2) ตัวชี้วัดบริบท ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

-บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก อาทิ เช่น

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

-บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำ

สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น อาทิ เช่น

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- ด้านวัฒนธรรมประเพณี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

แนวทางดำเนินงานด้านข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์ไม่ได้เน้นความเคร่งครัดในวิธีวิจัยที่จะมุ่งควบคุมการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแต่จะมุ่งให้ได้เนื้อหาสาระ จึงแบ่งออกได้ดังนี้

1) การสังเกต (Observation) โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ รูปแบบของการสังเกตแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

-การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน โดยตัวผู้สังเกตหรือผู้วิจัยเอง

-การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้สังเกตหรือผู้วิจัยฟังภายหลัง

ข้อจำกัดของการสังเกต คือ ผู้สังเกตจะไม่สามารถทำการเก็บข้อมูลที่ต้องการได้ถ้าเหตุการณ์ที่ผู้สังเกตต้องการ ไม่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล

2) การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ หรือเป็นการต้องการข้อมูลเชิงลึก หรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือไม่ออก/เขียนหนังสือไม่ได้

3) แบบสอบถามและแบบสำรวจ ประกอบด้วย

-แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ใช่-ไม่ใช่ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย มี-ไม่มี (แบบตรวจสอบรายการมีข้อจำกัดคำถามเป็น ถูก-ผิด)

-แบบสำรวจ (Inventory) เครื่องมือวิจัยแบบนี้ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายเลือกเช่นเดียวกับแบบสอบถามรายการ แตกต่างกันตรงที่แบบสำรวจจะถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น โดยในแต่ละเรื่องอาจมีข้อความ คำถามหลายข้อ เพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะถาม เรื่องที่ถามอาจเป็นเรื่องของความสนใจ เจตคติ พฤติกรรม หรือคุณธรรมด้านต่าง ๆ

-แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัยที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการวิจัยอาจเป็นแบบให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ หรือตอบแบบยาว ๆ ก็ได้ โดยทั่วไปแบ่งเป็น

ก. แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire) มักจะมีข้อคำถามและคำตอบให้ผู้เลือกตอบ โดยมีตัวเลือก 2-3 ข้อ หรืออาจมีมากกว่าก็ได้

ข. แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Pictorid Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มี การกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ

-มาตรจัดอันดับ (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสบการณ์หรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นเชิงปริมาณได้โดยตรง เช่น การวัดความประพฤติ ความสามัคคี และต้องวัดออกมาเป็นระดับเช่น มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด ดีมาก ดี ปานกลาง ไม่ดี

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

- 1) การศึกษาเอกสาร (Literature Research) เป็นการสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในทุกประเภทของเอกสารให้เกิดความครอบคลุม ความต่อเนื่อง และความสามารถประมวลเป็นภาพที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ด้วยความเชื่อถือที่ได้จากการยืนยันด้วยที่มาของเอกสารจากทุกแหล่งที่ได้ศึกษาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามผลที่ได้ อาจจะมีข้อด้อยในส่วนของความเป็นปัจจุบันที่สุดหรือความสอดคล้องกับธรรมชาติที่ยังไม่ได้ศึกษามาด้วย วิธีอื่นจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นปัจจุบันและความเฉพาะเจาะจงมาก
- 2) การศึกษาจากประสบการณ์ (Experience Research) เป็นการจัดเก็บข้อมูลบุคคล เป็นคำบอกเล่าที่จะต้องมีการสอบถามการประมวลผลที่มีความเป็นกลางตลอดจนมีความเชื่อถือได้มากของแหล่งข้อมูล เพื่อจะได้ประมวลผลเป็นคำอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามปัญหาที่ต้องศึกษา
- 3) การวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง (Case Studies) เป็นการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะการกำหนด ข้อตกลงขอบเขต พื้นที่ ความต้องการการใช้ประโยชน์ ครอบคลุมทุกเรื่อง ผลที่ได้จะเป็นคำตอบเฉพาะที่ไม่ใช่ตัวแทนของประชากร
- 4) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เพราะต้องการทราบรายละเอียดในทุก ๆ เรื่อง โดยจะต้องตั้งคำถามและต้องการคำตอบในเวลาเดียวกัน โดยใช้การสนทนาเป็นหลัก (ชนิดไม่เป็นทางการ)
- 5) แบบสังเกต (Observation) โดยการสังเกตจากการทำกิจกรรมร่วมกันและใช้การบันทึกความเปลี่ยนแปลงให้ผู้สังเกตรู้ตัวบ้างในบางครั้ง และไม่มีโอกาสรู้ตัวในบางคราว การสังเกตทำได้ทั้งแบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
- 6) แบบรายงาน (บร. ต่าง ๆ) ดังมีรายละเอียด คือ
 - 6.1 แบบ บร. 1 แบบรายงานการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
 - 6.2 แบบ บร. 2 แบบรายงานการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
 - 6.3 แบบ บร. 3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 6.4 แบบ บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
 - 6.5 แบบ บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 6.6 แบบ บร. 6 แบบรายงานการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 6.7 แบบ บร. 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- 6.8 แบบ บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 6.9 แบบ บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 6.10 แบบ บร.10 แบบสรุปบทเรียนหมู่บ้าน
- 6.11 แบบ บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- 6.12 แบบ บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

7) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

- การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน โดยมีผู้ร่วมคือ ผู้นำและชาวบ้าน มีตัวอย่างคำถาม อาทิเช่น

- 1) หมู่บ้านในฝันของชุมชนเป็นอย่างไร
- 2) องค์กรหรือโครงการมาทำอะไรร่วมกับชุมชน
- 3) กิจกรรมใดที่ทำแล้วดี ชาวบ้านพอใจ เพราะอะไร
- 4) กิจกรรมใดที่ทำแล้วไม่ดี ชาวบ้านไม่พอใจ เพราะอะไร
- 5) กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ทำให้หมู่บ้านในฝันเป็นจริงได้หรือยัง
- 6) ถ้ายังจะต้องทำอะไรต่อไป ทำอย่างไร
 - จัดประชุมเวทีกรรมการกองทุนฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตัวอย่างคำถาม อาทิ เช่น
 - 1) การจัดตั้งกองทุน การดำเนินงานที่ผ่านมา มีข้อผิดพลาด อุปสรรค และความสำเร็จอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุใด
 - 2) จุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดของกองทุนฯ เป็นอย่างไร
 - 3) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร ทั้งสถานการณ์ชาวบ้าน สถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจและสังคม สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกองทุน เช่น การกู้เงินจากกองทุนไปประกอบอาชีพต่าง ๆ
 - 4) ทิศทางข้างหน้าจะดำเนินการควรเป็นอย่างไร
 - เวทีชาวบ้านมีประโยชน์ดังนี้
 - 1) เป็นเวทีที่ชี้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของชาวบ้าน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ที่กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์เพิ่มขึ้น
 - 2) เป็นเวทีที่ทำให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนสภาพปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อนของกิจกรรมชุมชน ทำให้เกิดการวางแผน การแก้ไขปัญหาได้ทันที่
 - 3) เป็นเวทีที่ทำให้ชาวบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
 - 4) เป็นเวทีที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจด้วยตนเองของชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ได้ใช้วิธีหรือหลักการในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ เช่น ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากกองทุนเข้าสู่หมู่บ้าน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเหตุผล เพราะต้องการให้ข้อมูลที่จะทำการวิเคราะห์มีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูงและต้องรวบรวมข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วศึกษาความสัมพันธ์เพื่อใช้ในการสรุป

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ความนำ

นโยบายเชิงเป้าหมายกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นกองทุนที่ทุกคนในหมู่บ้าน และชุมชนสามารถเข้าถึงและได้รับประโยชน์อย่างถ้วนหน้า (ตามทฤษฎี) โดยรัฐบาลอนุมัติเงินลงสู่หมู่บ้านเพื่อเป็นเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เป็นการจัดสรรงบประมาณเหวี่ยงกระจายไปทั่วทุกห่อมหมู่บ้านที่มีความพร้อมภายใต้ระเบียบกองทุนแห่งชาติที่ร่างขึ้นและประกาศใช้โดยไม่ผ่านการระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนทั้ง ๆ ที่มีผลกระทบทุกหัวระแหง โดยให้ประชาชนภายในหมู่บ้านนั้น ๆ เลือกสรรตัวแทนเพื่อจัดตั้งเป็นคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อทำหน้าที่บริหารเงินจำนวน 1 ล้านบาท โดยรัฐบาลต้องการให้เงินจำนวนนี้หมุนเวียนภายในหมู่บ้านเพื่อใช้ในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นด้วยการกำหนดอนาคตและบริหารจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการถือฤกษ์ประโชชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน/ชุมชน การทำสารนิพนธ์ในบทที่ 4 นี้ จะเป็นการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระ โคน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพโมเดล (CIPP MODEL) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

- บริบทระดับประเทศ โครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการนำเงินลงไปมาก ๆ อาจทำให้เกิดภาวะฟองสบู่เหมือนอย่างที่เคยเป็นในสมัยที่มีเงินจากต่างประเทศเข้ามาเยอะ แต่ฟองสบู่ครั้งนี้น่าจะมีความแตกต่างตรงที่จะเป็นฟองสบู่จากฐานราก และทำให้บุคคลและครอบครัวเกิดความประมาทอันเนื่องมาจากความสบายที่มีเงินเข้ามาง่าย ๆ จึงใช้ชีวิตอย่างสบาย ๆ โครงการนี้จะทำให้ชุมชนอ่อนแอ และทำลายความพยายามในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและได้ชุมชนที่อ่อนแอเข้ามาแทนที่ ช่วงก่อนหน้านี้อำเภอพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 9 พยายามอาศัย “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เมื่อมีนโยบายนี้จะทำให้คนคิดในมิติใหม่โดยนำ “เงิน” เป็นศูนย์กลางแทนและ “เงิน” ก็จะกลายเป็นศูนย์กลางการพัฒนา แทน “คน” ไปในที่สุด

- บริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วย

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน เมื่อก่อนมีต้นกระ โคนมีลักษณะคล้ายต้นจิก อยู่ตามทุ่งมากมายและมีทุ่งนาล้อมรอบหมู่บ้าน เริ่มก่อตั้งมากกว่า 200 ปีมาแล้วซึ่งผู้อาวุโสสูงสุด อายุ 95 ปี เล่า

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จดกับ	บ้านมะกอก หมู่ที่ 10 ต. สีมุม
ทิศใต้	จดกับ	บ้านใหม่ หมู่ที่ 1,2 ต. บ้านใหม่
ทิศตะวันออก	จดกับ	บ้านมะขามเฒ่า หมู่ที่ 4 ต. บ้านใหม่
ทิศตะวันตก	จดกับ	บ้านแปะ หมู่ที่ 8 ต. สีมุม

-สภาพปัจจุบัน เป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์มีลำคลองบริบูรณ์ไหลผ่าน ดันน้ำมาจากเขื่อนลำนครหลวงและมีระบบชลประทานที่ดีเพราะมีเขื่อนระบายน้ำบ้านทุ่งซึ่งจัดได้ว่ามีมาตรฐานพอสมควรประชาชนสามารถทำนาได้ถึงปีละ 2 ครั้ง คือทำนาปีและนาปี้ง มีอาชีพเสริมคือการปลูกผักชนิดต่าง ๆ เช่น ใบกระเพรา โหระพา แมงลัก หอมแบ่ง คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักชี ผักบุ้ง ฯลฯ ส่งขายตลอดทั้งปี จึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้พอสามารถเลี้ยงครอบครัวตัวเองได้ แต่ก็มีบ้างเหมือนกันที่เป็นหนี้ ธกส. เกินหลักแสนบาทขึ้นไปจึงต้องเข้าร่วมโครงการของรัฐบาลอีกนั่น คือโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ระบบสาธารณสุขปกค่อนข้างจะมีความพร้อมพอสมควร เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ตามบ้าน ไม่มีคูโทรศัพท์สาธารณะ การคมนาคมสะดวกเพราะมีถนนลาดยาง อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาประมาณ 10 กิโลเมตร ความสามัคคีของชาวบ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังไม่มีการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกร ประชากรบางส่วนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองจึงต้องเช่า โดยทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก แต่ก็ยังพอมีรายได้พอที่จะสามารถเลี้ยงครอบครัวตัวเองได้ ปัญหาเรื่องการลักเล็กขโมยน้อยจึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดก็ยังไม่พบ จะมีบ้างก็การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ สำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ถ้าว่างเว้นจากการเรียนก็จะเล่นกีฬาต่าง ๆ

- แหล่งน้ำในหมู่บ้าน แหล่งน้ำที่เป็นสายหลักก็คือ ลำคลองบริบูรณ์ซึ่งมีน้ำสมบูรณ์ตลอดทั้งปีใช้ในการผลิตน้ำประปาสำหรับ 3 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 8,9 และ 10) ทางราชการได้มีโครงการอนุรักษ์ลำคลองบริบูรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดี อาทิ เช่น ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจในการกำจัดผักตบชวา และรักษาความสะอาดบริเวณรอบ ๆ ริมคลอง ห้ามทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในลำคลองบริบูรณ์โดยเด็ดขาด สะพานข้ามลำคลองบริบูรณ์สร้างจากงบประมาณการบริจาคของชาวบ้านเมื่อปี พ.ศ. 2514 กำลังชำรุดแต่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมจากหน่วยงานใดทั้งนั้นทั้ง ๆ ที่สะพานดังกล่าวเป็นทางคมนาคมสายสำคัญของประชากรใน ต. สีมุม และตำบลใกล้เคียง หรือบางครั้งก็มีรถบรรทุกที่มึ้นน้ำหนักมากเกิน ไป (เกิน 5 ตัน) ข้ามสะพานฯ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้งที่ชาวบ้านช่วยกันห้ามสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างแล้วแต่สถานการณ์ (มารยาทของพนักงานขับรถบรรทุก)

- ระบบสังคมวัฒนธรรมประเพณี ในอดีตมีความสามัคคีกันดีมาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการเห็นแก่ตัวบ้าง (ในบางครั้ง) แต่ก็ยัง

ร่วมมือกันพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ระบบเครือญาติจะมาก่อน ใครที่มีญาติที่**นื่องมากจะ**ทำอะไรก็มักจะประสบความสำเร็จมีหมอบำรุงทำบุญกลางบ้านในเทศกาลปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์จะมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุและสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ **พระพุทธรูป** ชักธาตุผู้เสียชีวิต (ทำบุญกระดูก) เลี้ยงศาลคาปูในเดือน 6 ตรงตรงกับวันเสาร์ เพื่อให้คาปูคุ้มครองชาวบ้านและเชื่อกันว่าคาปูจะบันดาลให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข ประเพณีเข้าพรรษาและตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา จากนั้นจะมีการจัดงานเทศน์มหาชาติ ทอดกฐิน ลอยกระทง และทอดผ้าป่าตามลำดับ

- หมู่บ้านทุ่งกระโดนนี้มีวัดถึง 2 วัดด้วยกัน คือ วัดทุ่งกระโดน (ซึ่งเป็นวัดตั้งเดิม) และวัดป่าพิทักษ์ธรรมทุ่งสิมาราม วัดป่าฯ นี้ชาวบ้านมีจิตศรัทธาบริจาคที่ดิน จำนวน 9 ไร่ เพื่อสร้างวัดป่าฯ มีพระภิกษุ 1 รูป แม่ชี 1 คน ความศรัทธาของชาวบ้านเริ่มหันเหไปทางวัดป่าฯ มากยิ่งขึ้น เพราะจะมีการปฏิบัติธรรมทุกวัน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ในหมู่บ้านให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ส่วนวัดทุ่งกระโดนบางครั้งก็เงียบเหงาแต่ก็พอมีบ้างชาวบ้านที่ยังศรัทธาอยู่บ้างเหมือนกัน หรือบ้างก็ต้องการเพียงอนุรักษ์วัดให้อยู่คู่หมู่บ้านตลอดไป วัดป่าฯ มีการอนุรักษ์สัตว์ป่าไว้มากมายหลายชนิดด้วยกัน มีการปลูกต้นไม้สมุนไพรต่าง ๆ ซึ่งทางวัดป่าฯ กำลังสนใจศึกษาและปลูกไว้ในบริเวณวัดน่าสนใจมาก

- ผู้นำและการเมืองการปกครอง ผู้นำที่เป็นทางการยังไม่มีบารมีพอในการสั่งการหรือขอร้องขอความร่วมมือกับชาวบ้าน ยังต้องพึ่งพาผู้นำทางธรรมชาติ (ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ) สำหรับผู้นำทางธรรมชาติคือผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และมอบความไว้วางใจ ความศรัทธาให้ รวมทั้งเป็นผู้ที่พร้อมจะช่วยเหลือชาวบ้านในทุกเวลา การเมืองท้องถิ่น (อบต.) มีการแข่งขันกันค่อนข้างจะดุเดือดพอสมควร มีการซื้อเสียงเกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้แต่ก็ไม่มีมีการดำเนินการแต่อย่างใดที่จะเป็นรูปธรรมเสียที ส่วนมากมักจะปล่อยเลยตามเลยให้เกิดตามยถากรรม แม้แต่การเมืองระดับชาติก็เถอะ กกต. ที่ว่าแน่ยังต้องแพ้เงินของนักการเมืองเลยเพราะนักการเมืองจ่ายเงินซื้อเสียงแต่ กกต. จับไม่ได้ไล่ไม่ทัน ก่อนจะมีการเลือกตั้งแทบจะทุกครั้งจะมีหวัคະແນมาแจกของกินของใช้ก่อนเป็นการมัดจำล่วงหน้า แต่พอถึงวันเลือกตั้งจริง ๆ คราวนี้แจกเงินสด ๆ กันเลยไม่มีใครทำอะไรได้ นี่คือสังขรณ์อันแท้จริง

- โรงเรียนและการศึกษา โรงเรียนบ้านทุ่งกระโดนก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2470 ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนบุคลากรทั้งหมด 10 คน ปรินญาตรี 8 คน อนุปรินญา 2 คน นักการภารโรง 1 คนมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 155 คน ชาย 85 คน หญิง 70 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1-ชั้น ป. 6 คติพจน์ของโรงเรียนคือ “รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ศึกษา กีฬาเด่น”

- สุขภาพและอนามัย ในอดีตเคยมีหมอบำรุงในการคลอดลูก จะไปในตัวเมืองก็เดินเท้าไปต่อรถที่ศรีษะละเลิง ประมาณ 6 กิโลเมตร ถ้ามีผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วยก็ห้ามส่งโรงพยาบาลสวน

หม่อน ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อไปเป็นโรงพยาบาลมหาราชธานี ในปัจจุบันนี้ได้มีการสร้างสถานีอนามัยที่ทันสมัยขึ้นมาใหม่มีบุคลากร 2 คน นักการภารโรง 1 คน มีการเปิดบริการอบสมุนไพร ชั่วโมงละ 30 บาท และนวดแผนโบราณชั่วโมงละ 80 บาทสำหรับผู้สนใจทั่ว ๆ ไป

- ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่มองว่ารัฐบาลจัดตั้งเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อต้องการช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพและหวังถึงการจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับประเทศด้วย รวมทั้งต้องการให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในของแต่ละหมู่บ้าน

- ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ของชาวบ้านทุ่งกระโดน ความสามัคคียังไม่เหนียวแน่นเท่าที่ควร ส่วนความซื่อสัตย์จัดอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ความรับผิดชอบยังต้องการปรับปรุงแก้ไขอีก แต่ได้เกิดมิติใหม่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน การกล้าคิด กล้าแสดงออกของชาวบ้านมีมากขึ้น รวมทั้งการยอมรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวมก็มีบ้างแล้ว ในปัจจุบันชาวบ้านเริ่มต้นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเองมากขึ้นมีการรวมตัวเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสิ่งอันเป็นสาธารณะสมบัติส่วนรวม มีการเคลื่อนไหวตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ ที่สงสัยว่ามีความไม่โปร่งใสอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ พร้อมทั้งการยอมรับและให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับการก้าวไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

- ความต้องการของชาวบ้าน ต้องการที่ทั้งขยะส่วนรวมและเตาเผาขยะ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน ท่อระบายน้ำภายในหมู่บ้าน ไฟฟ้าสาธารณะติดตามถนนทางเข้าหมู่บ้านและบริเวณที่เป็นจุดอับภายในหมู่บ้าน การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าวเปลือก

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (ระบบ A)

ปัจจัยนำเข้ามีดังนี้

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังสับสนในระยะเริ่มแรกไม่มั่นใจว่ารัฐบาลจะกล้านำเงินจำนวนมากมาจ่ายไปลงทุนทางสังคมและประชาชนยังไม่เข้าใจว่าเงินกองทุนหมู่บ้านจะอย่างไร จะใช้อย่างไร

- 2) เงิน 1 ล้านบาท ชาวบ้านต่างหวังใจว่ากองทุนหมู่บ้านก็คงไม่ต่างจากเงินกู้โครงการอื่น ๆ เช่น มียาชาวา แทนที่จะสร้างความเข้มแข็งในสังคมไทยแต่จะกลายเป็นการสร้าง ความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคมไทย
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงเพราะพอเงินลงไปจริง ๆ แล้วชาวบ้านก็ยังไม่รู้ว่า จะบริหารจัดการอย่างไร
- 4) ผู้สมัครขอ กู้ (สมาชิกกองทุน) ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และทำโครงการเสนอขอเงินกู้เพื่อไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความต้องการของตนเอง
- 5) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ขณะนี้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาในการชำระเงินกู้จึงคาดการณ์ไม่ได้ว่าจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวอย่างไร (กำหนดชำระคืน 31 ต.ค. 2545)

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

- 1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้กองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนฯ จะพิจารณาตามโครงการที่สมาชิกเสนอขอ กู้และมีโอกาสเป็นไปได้ในทางการตลาด รวมทั้งพิจารณาถึงศักยภาพของผู้กู้เป็นราย ๆ ไปด้วย
- 2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า ถูกต้องเรียบร้อย โปร่งใส เพราะมีเหรียญกองทุนหมู่บ้านที่มีความรู้เรื่องระบบบัญชีเป็นอย่างดี
- 3) ระเบียบของกองทุนฯ กำหนดให้ใช้คนค้ำประกันถึง 3 คน และต้องเป็นสมาชิกกองทุนเท่านั้น

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ผลโดยตรง พบว่า ประชาชนได้รับประโยชน์ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีความเป็นอยู่ดีขึ้น
- 2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จะทำโครงการเสนอขอ กู้เงินในวงเงิน 20,000 บาท แต่ไม่สามารถอนุมัติให้ได้เท่ากันทุกคน จึงทำให้ประชาชนไม่พอใจ
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ประชาชนเริ่มขาดความไว้วางใจ ขาดความศรัทธา และแตกความสามัคคี

ผลการประเมินระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (ระบบ B)

- ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้ ส่วนมากชาวบ้านจะเรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตัวเองหรือใช้ระบบการลองผิดลองถูก จึงเปรียบเสมือนดาบสองคม คือ เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง
- 2) ทักษะสิน,หนี้สินธนาคาร,หนี้สินทุนนอกระบบของผู้กู้ ไม่ว่าจะจะมีเงินอะไรมาให กู้ชาวบ้านไม่เคยพอเสียที สิ่งที่ชาวบ้านเรียนรู้คือ วิธีการหมุนเวียน เช่นเดียวกับนักธุรกิจระบบเงินหมุนเวียนที่กำลัง

จะเกิดปรากฏการณ์เดียวกัน คือ ขาดสภาพคล่อง เพียงแต่ต่างกันที่การขาดสภาพคล่องในระดับชุมชน

- ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน โดยเฉลี่ยจะอยู่ในวงเงินจำนวน 15,000 – 20,000 บาท ค่อนข้างน้อย ส่วนมากจะนำเงินไปประกอบอาชีพตามที่ตัวเองถนัด พัฒนาอาชีพของตัวเองให้ดียิ่งขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
- 2) การขยายกิจการของผู้กู้ มีผู้กู้ทั้งหมด 64 คน จะมีบ้างบางส่วนที่ได้นำเงินไปประกอบอาชีพตามที่ทำโครงการเสนออยู่และประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เช่น นางทองแมน เคสันเทียะ (ค้าขาย) นางสมควร ทนพลกรัง (เลี้ยงหมู) นางประกอบ โพธิ์ศรี (เลี้ยงวัวเนื้อ) นางสุภาพ ทนพลกรัง (เลี้ยงวัวเนื้อ)

- ผลประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า มีน้อยรายมากที่จะทำตามโครงการที่เสนอของผู้กู้ ส่วนมากจะกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ส่วนรายที่ทำกิจการที่เห็นเด่นชัดคือ การค้าขาย เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวเนื้อ ชาวบ้านไม่ค่อยหวังผลกำไรแต่คิดว่าจะเป็นการออมเงินมากกว่า (ขายวัว ขายหมูจะทำให้ได้เงินก้อน) แต่การนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ไม่ใช่เรื่องที่น่าเป็นห่วง
- 2) การทำบัญชี ชาวบ้านไม่มีความรู้ และไม่สนใจที่จะทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย

- ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ผลโดยตรง ทำให้หมู่บ้านมีการพัฒนาและเรียนรู้ระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง มีเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน
- 2) ผลกระทบโดยตรง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำกิจการ มีการสร้างงาน สร้างอาชีพต่าง ๆ
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม แรงงานกลับสู่บ้านเกิดเพราะกู้เงินทำกิจการของตนเอง

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพ ทำนา-ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวเนื้อ ค้าขาย และอื่น ๆ ในหมู่บ้านทุ่งกระโดน สรุปได้ดังนี้

ตารางแสดงผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

กลุ่มอาชีพ	จำนวนสมาชิก	จำนวนเงินผู้	สถานที่ วัตถุประสงค์	เทคนิควิธีการทำงาน	การหาตลาด	การทำบัญชี	หมายเหตุ
ทำนา-ปลูกผัก	26	350,000	บ้านทุ่งกระโดนวัตถุประสงค์หาได้ตามท้องถิ่นและหาซื้อตามท้องตลาด	เรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตัวเอง รวมทั้งการต้องลงมือปฏิบัติ	โรงสีข้าว ไชยณรงค์ (อ. ขามทะเลสอ) ตลาดประปาจะมีพ่อค้ามารับซื้อ	ชาวบ้านไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกไปขายหรือบางครั้งก็จะจำหน่ายไว้กับโรงสีก่อนเพื่อนำเงินออกมาใช้จ่ายส่วนผักชนิดต่าง ๆ มีขายทุกวัน
เลี้ยงหมู	7	133,000	บ้านทุ่งกระโดนซื้อตามฟาร์มหรือบ้านที่ผสมพันธุ์หมูขาย	เรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตัวเอง	จะมีพ่อค้ามารับซื้อเพื่อส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์	ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แต่อย่างไร	การเลี้ยงหมูของชาวบ้านนอกจากใช้ทำอาหารแล้วยังมีการให้อาหารเสริมคือ ผักกวาง ผักตาบควา หมูจะให้เวลาในการเจริญเติบโตประมาณ 3-4 เดือน
เลี้ยงปลา	14	245,000	บ้านทุ่งกระโดนซื้อตามท้องตลาดกรมประมง	เรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตัวเองและการลงมือปฏิบัติ	มีพ่อค้าภายในหมู่บ้านรับไปขายให้ หรือบางรายก็ส่งขายเองที่ตลาดสุรนคร	ไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่อย่างไร	การเลี้ยงปลาต้องเลี้ยงต่อภาวะกลไกของตลาดและต้องดูแลรักษาเรื่องความสะอาดของบ่อปลา ชาวบ้านล้มเหลวจากการเลี้ยงปลานับครั้งไม่ถ้วน
เลี้ยงวัวเนื้อ	3	50,000	บ้านทุ่งกระโดนซื้อวัวเนื้อจากบ้านพุดชา-พลกรังและอ. ขามทะเลสอ	เรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตัวเอง	จะมีพ่อค้ามารับซื้อเพื่อส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์	ไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่อย่างไร	ต้นทุนในการซื้อวัวเนื้อจะสูงมากจะประมาณ 15,000-18,000 บาทแต่การเลี้ยงวัวเนื้อจะดูแลง่าย ปล่อยตามธรรมชาติประมาณ 4-5 เดือนจึงจะขายได้และจะได้อายุประมาณ ตัวละ 3,000 บาทต่อ 1 ครั้ง

ตารางแสดงผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

กลุ่มอาชีพ	จำนวนสมาชิก	จำนวนเงินกู้	สถานที่วัตถุประสงค์	เทคนิควิธีการทำงาน	การหาตลาด	การทำบัญชี	หมายเหตุ
ค้าขาย	9	110,000	บ้านทุ่งกระโดนวัดดู คิบซื้อตามท้องตลาด	เรียนรู้ด้วยตัวเอง	ขายของชำให้กับ ประชาชนในหมู่บ้าน บางรายก็ขายเครื่อง สำอางค์ขายทั่ว ๆ ไป	บางรายก็มีการทำ บัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ บางรายก็ไม่ได้อ่าน บัญชี	ส่วนมากอาชีพนี้จะขายของชำไว้ที่กำแพง ชนภายในหมู่บ้านซึ่งก็นับว่าประสบความสำเร็จ เป็นที่น่าพอใจ รวมทั้งทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น กว่าเดิม
อื่น ๆ	5	65,000	บ้านทุ่งกระโดน	เรียนรู้และหาประสบการณ์ ด้วยตัวเอง หรือบางครั้งก็ ใช้เงินมีวัตถุประสงค์		ไม่มีการทำบัญชี	ทำโครงการเสนอขอเงินเพื่อประกอบอาชีพ เสี่ยงไปเพื่อหัด ไร่นาสวนผสม และช่างต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยทำตามโครงการเพราะ สถานที่ไม่เหมาะสมแต่ชาวบ้านก็ยืนยันว่าจะนำ เงินมาชำระคืนให้ตรงตามสัญญา
รวม	64	953,000					

แหล่งที่มาของข้อมูล กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สิมบ่อ อ. เมือง จ. นครราชสีมา

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1) ผลที่เกิดจาก ศักยภาพของหมู่บ้านทุ่งกระโดน พบว่า มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับความสม่ำเสมอในการออมทรัพย์ ความสม่ำเสมอในการใช้เงินคืน เช่น ชาวบ้านกู้เงินฉุกเฉินซึ่งปล่อยให้กู้รายละ 2,000 บาท ระยะเวลา 3 เดือน ดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท เมื่อครบกำหนดชำระคืน ปรากฏว่าชาวบ้านมีความรับผิดชอบดีมาก นำเงินมาชำระคืนครบทุกคน รวมทั้งมีความสำนึกในการแบ่งปันผลกำไรเป็นสวัสดิการของชุมชน

2) ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าทำให้ผู้คนในหมู่บ้านทุ่งกระโดนเกิดโอกาสในการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาของครอบครัว ชุมชน และร่วมกันคิดหาทางออกที่เหมาะสมกับชุมชนและเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคม

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1) การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า

- การเกิดกองทุน พบว่าได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยได้รับการจัดตั้งกองทุนขึ้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ได้รับการจัดสรร โอนเงินเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2544 และเริ่มปล่อยให้เงินกู้เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2544

- การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีอาชีพหลักคือการทำนาถึงปีละ 2 ครั้งและมีรายได้เสริมจากการปลูกผักชนิดต่าง ๆ จึงนับว่ามีรายได้ที่แน่นอนรวมทั้งสามารถเลี้ยงครอบครัวของตัวเองได้

- การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ของหมู่บ้านทุ่งกระโดน จะมีความร่วมมือร่วมใจ ในการสร้างความเจริญและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในทางที่ถูกที่ควร มีการเคลื่อนไหวตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ ที่สงสัยว่าจะไม่โปร่งใสอย่างเป็นระบบและถูกต้องโดยสันติวิธี

2) ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

- ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1) มีกองทุนเดิมก่อนหน้านั้น คือกลุ่มออมทรัพย์ โครงการ กชคจ. โครงการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดนประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนจึงทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2) รัฐบาลสร้างกระแสความหวังให้ประชาชนค่อนข้างสูง ก่อให้เกิดแรงจูงใจ

3) เงินเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจลงมือทำ และช่วยกันดูแลรักษาให้ยั่งยืน

- ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- 1) สมาชิกบางส่วนกู้เงินไปแล้วไม่ทำตามวัตถุประสงค์ที่เสนอ
- 2) จำนวนเงินกู้ได้บางอาชีพไม่สามารถทำการประกอบการได้
- 3) ระเบียบข้อบังคับยุ่งยากเกินไป

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า ได้มีความพยายามในการสร้างเครือข่ายขององค์กรในลักษณะของการเชิญชวนชาวบ้านให้ไปศึกษางานเกี่ยวกับการทำมันเส้นสะอาดที่อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี และการผสมอาหารสัตว์ต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ภายนี้ยังเป็นการเริ่มต้น แต่ที่สำคัญการขาดแกนนำที่เข้มแข็งอาจจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานในระยะต่อไป

4. ความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและกองทุนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า ขาดแกนนำในการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีอาชีพเดียวกัน ความสามัคคียังไม่เหนียวแน่นเท่าที่ควร ผู้นำที่เป็นทางการยังไม่มีบทบาทในการขอความร่วมมือจากชาวบ้านยังต้องพึ่งพาผู้นำทางธรรมชาติอยู่เรื่อย ๆ
- 2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ความไม่ไว้วางใจและขาดความศรัทธาในตัวผู้นำที่เป็นทางการ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน หมู่ที่ 9 ต. สีมุม อ. เมือง จ. นครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อต้องการทราบถึงการดำเนินงาน กระบวนการเรียนรู้ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- 2) เพื่อต้องการรู้ถึงศักยภาพ ปัญหา แนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- 3) เพื่อจะ ได้รู้ถึงสภาพเศรษฐกิจ/สถานการณ์/สภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดน รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับหมู่บ้านทุ่งกระโดนจะได้ถูกนำมาใช้เพื่อการวางแผนทางการวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. วิธีการดำเนินงาน

- 1) ทำการศึกษาให้เข้าใจเป้าหมาย และหาข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน
- 2) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการในรูปแบบชีพโมเดล
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล เขียนรายงานการประเมินโครงการในรูปแบบของสารนิพนธ์

3. ผลการดำเนินการ

- 1) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดนบางส่วนกู้เงินจากกองทุนได้ทำตามโครงการเสนอขอกู้และประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ
- 2) ระบบเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านทุ่งกระโดนมีการพัฒนา
มากขึ้น

3) ชาวบ้านมีการร่วมมือร่วมใจและร่วมปรึกษาหารือกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทุ่งกระโดนและหาวิธีแก้ไขให้ถูกต้อง

สรุปและอภิปรายผลมีดังต่อไปนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน บรรลุทั้ง 3 ข้อ ได้แก่
 - 1) กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดนเกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านและมีแนวโน้มว่าชาวบ้านจะมีส่วนร่วมมากขึ้น
 - 2) กองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดนจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน
 - 3) ชาวบ้านทุ่งกระโดน มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ
 - 1) ปัจจัยด้านบวก
 - ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการทำงานร่วมกัน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์
 - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วร่วมกันบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง
 - 2) ปัจจัยด้านลบ
 - การใช้เงินเป็นศูนย์กลางพัฒนาเป็นการทำลายความเข้มแข็งของชุมชน
 - ประชาชนและคณะกรรมการบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุน
 - ผู้นำทางอำนาจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง
3. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ
 - 1) ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น
 - 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้ความเข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน
 - 3) ผลกระทบโดยอ้อม (Imdirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

- 1) โครงสร้างการบริหารหลายชั้นตอนมาก เอกสารมาก งานซับซ้อน ควรจัดสรรบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐให้ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะได้ไม่เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน
- 2) ควรมีการวางเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะประเมินศักยภาพอย่างไร ใครจะเป็นผู้ประเมิน ใครจะเป็นผู้กำกับดูแล ตลอดจนการส่งเสริมขยายผลงานในอนาคต
- 3) ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดศักยภาพของกองทุนเพื่อประเมินผล ประเมินสถานการณ์ ในอนาคตของกองทุนเพื่อให้สมาชิกและคณะกรรมการ ได้วางแผนในอนาคตได้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

- 1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ดูแลอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ให้มีการควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้าน และควบคุมดูแลซึ่งกันและกันระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างตำบล ระหว่างอำเภอ และระหว่างจังหวัด
- 3) ควรส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะได้ช่วยกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากกว่าต่างคนต่างอยู่ รวมทั้งจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

- 1) ระยะเวลาของการคืนเงินกู้ของสมาชิก 1 ปี คามระเบียบอาจจะไม่เพียงพอสำหรับผู้ที่ยืมไปลงทุนที่ต้องใช้เวลาในการคืนเงินเกิน 1 ปี ควรขยายระยะเวลาในการชำระเงินคืนออกไปอีกสักประมาณ 3-4 ปี
- 2) การกำหนดวงเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาทหรือหากมากกว่านี้ต้องส่งคำขอกู้เข้าสู่เวทีการพิจารณาของหมู่บ้านและในขั้นนี้จะได้วงเงินสูงสุดไม่เกิน 50,000 บาท เป็นการปิดกั้นโอกาสในการขยายธุรกิจชุมชนควรจะให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และให้หลากหลายไปตามลักษณะอาชีพและวัตถุประสงค์ของ โครงการที่เสนอ
- 3) ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างสม่ำเสมอและแพร่หลาย เพราะเป็นการสร้างความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ แบ่งปันกันในสังคม เมื่อมีเงินจำนวนมากพอก็จะสามารถพึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการคืนคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

- 1) การกำหนดแนวทางของกองทุนฯ ชัดแจ้งกับการปฏิบัติจริง โดยการบอกให้ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง แต่มีหลายอย่างที่กำหนดให้ชาวบ้านทำ น่าจะมีการทำประชาพิจารณ์ก่อนถ้าในอนาคตจะตราเป็นพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 2) กรรมการกองทุนอื่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงทุก 2 ปี อยู่ไปได้ตลอดแต่ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต้องมีการจับสลากออกทุก 1 ปี แม้จะเป็นไปได้ถึง 2 สมัยแต่เกรงว่า อาจจะทำให้ขาดประสิทธิภาพที่ต่อเนื่อง น่าจะมีการกำหนดวาระของกรรมการกองทุน อย่าง น้อยสมัยละ 3-4 ปี เมื่อครบวาระแล้วจึงเลือกสรรกันใหม่
- 3) การทำบัญชี เกรงว่าผู้ทำบัญชีมีความรู้ไม่เพียงพอถึงแม้จะผ่านการอบรมมาแล้วก็ยังไม่แน่ใจว่าจะทำได้ เพราะรูปแบบเข้าใจยาก รูปแบบของบัญชีน่าจะเป็นบัญชีที่ชาวบ้านคิดเอง
- 4) การประเมินโครงการอาจทำได้โดยชาวบ้านเอง
- 5) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี.เฉพาะหมู่บ้านควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเชิงเปรียบเทียบ ของประเทศ
- 6) ควรมีการวิจัยที่ใช้กรอบแนวคิดอื่น ที่นอกเหนือจาก ชิพ โมเดล เช่นควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อรับฟังความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อ จะได้นำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในชุมชน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา. ชุด**
การเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนของการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วย**
ตนเอง. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตน**
เอง. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชา**
ชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : สำนัก
เลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544และแก้ไข**
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544. และแก้ไขเพิ่ม
เติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544 . กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุ่งกระโดน. นครราชสีมา.**

นงลักษณ์ เดชะพิพงษ์. 2544. **จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.กรุงเทพฯ :**
สำนักกองทุนเพื่อสังคม

บุญเรือน พิมพ์ปัฐ. 2545. **“ศักยภาพของชุมชนกับกองทุนเงินล้าน”.** นครราชสีมา :
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (สำเนา).

พิเชฐ พัฒนโชติ. การมีส่วนร่วมของประชาชน. มปป. มпт.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2544 “แนบบัญญัติ 10 ประการล้อมกรอบกองทุนหมู่บ้าน”. ฐานเศรษฐกิจ. 18-21 กุมภาพันธ์ 2544. หน้า 13-14.

สัมพันธ์ เตชะอธิก. 2545. “การบริหารกองทุนด้านบาทให้มีประสิทธิภาพ”. มติชน. 15 มกราคม 2545. หน้า 6.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544. วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

